

Schwanenseesucht

Florian Malzacher

Het ontslag van William Forsythe en het einde van het Ballett Frankfurt vorige zomer heeft velen verrast.

Florian Malzacher volgde de gebeurtenissen op de voet en vatte voor ons een en ander samen.

zich in volle openbaarheid een proces van her-schikking van budgetten. Een pijnlijk voorbeeld is Palermo, waar wijlen Thierry Salmon in 1996 *Penthesilea* enceneerde in de immense industriële ruimtes van de meubelateliers Ducrot, omgedoopt tot Cantieri Culturali alla Zisa. Het was maar één van de realisaties van de culturele lente die burgemeester en maffiastrijder Leoluca Orlando tot bloei bracht. Hij organiseerde het Novecento festival. Het prachtige operahuis Teatro Massimo stond in de steigers om gerestaureerd te worden. Wat is er van Palermo geworden nu Diego Cammarata van Forza Italia het voor het zeggen heeft? De Cantieri Culturali brandt op een zeer laag pitje, het Novecento festival is afgeschaft en het Teatro Garibaldi is herbestemd tot een marionettentheater voor toeristische doeleinden¹⁰.

In Nederland was het uitkijken naar grote steden als Rotterdam en Utrecht waar de partij van Pim Fortuyn meeregeert. Beide steden hebben af te rekenen met de herverdeling van de budgetten, steeds omdat de nieuwe bewindsploeg haar agendapunten wil realiseren ten koste van 'oud geld'. Rotterdam is van plan meer te investeren in veiligheid, Utrecht plant grote infrastructuurwerken in de stationsbuurt. In beide steden ligt de begrotingspost 'cultuur' volop in het vizier.

De dreigende onzekerheid omtrent de werkmiddelen creëert veel druk in de cultuurhuizen. In ons eigen landschap was het opmerkelijk hoe snel subsidiedossiers of projecten geurden naar de *newspeak* van het participatiedebat. Hier en daar zal allicht de overweging gemaakt worden of het niet beter is om de koers een beetje te temperen. Nu de canon openstaat voor realisaties uit de populaire sfeer is het zaak om er intelligent gebruik van te maken en het potentieel kritisch te bevragen. Op het beleidsvlak is het misschien eens nuttig uit te vlooien wie hier met kunst bezig is en wie met amusement. En hoeveel we van elk nodig hebben.

- 1 FAZ.NET, website Frankfurter Allgemeine Zeitung, 14/10/2002. Der Spiegel, nr.42
- 2 Financial Times, 23/9/2002
- 3 De zaak-Marthaler kwam uitvoerig aan bod in The New York Times, 12/9/2002
- 4 Een jaarlijkse onderscheiding door critici van Ballet International
- 5 Een jaarlijkse onderscheiding door critici van Theater Heute
- 6 De 'kwaliteit' van de cultuur. Omtrent consumptisme en verrechtsing. Een sneuvelnota door Jan Blommaert, Eric Corijn, Marc Holthof en Dieter Lesage. Gepubliceerd in De Standaard, 2 en 3/1/2003
- 7 De zaak van de kunst, Bart Verschaffel, bijdrage voor een reader in voorbereiding
- 8 Naar een idee van Rudi Laermans
- 9 De Standaard, 17/10/2002
- 10 Neue Zürcher Zeitung, 9/12/2002

William Forsythe is een speler die door wiskunde gebeten is. Hij stelt vergelijkingen op, formules en functies, of het nu over bewegingen of over cultuurpolitiek in Frankfurt gaat. De formule $(TAT) \times f = MT (TAT \times f')$ bijvoorbeeld verklaart de verhouding tussen de theaters in de stad. Het Theater am Turm (TAT), waarvan hij nog intendant is, tegenover de schouwburg, het ballet en het Künstlerhaus Mousonturm. En tegenover zichzelf. Ook zonder de wiskunde is zijn argumentatie in gesprekken vaak complex. Helder en opaak tegelijk, niet restloos ontcijferbaar, het resultaat steeds speels en licht. Net zoals zijn choreografieën. Met mathematische formules en een 'boeddhistische gelatenheid', zoals hij zelf zegt, probeerde Forsythe lange tijd ook de absurde strijd met de stad Frankfurt om de verlenging van zijn contract te bekijken.

De gemeenschappelijke geschiedenis van Forsythe en de stad Frankfurt was nochtans – na moeilijkheden in het begin – een echte liefdesgeschiedenis. In 1984 kwam hij naar de stad aan de Main om er zijn ensemble en zijn visie op hedendaags ballet op en uit te bouwen. Aanvankelijk nog in weerwil van het publiek, later onder het aanhoudend applaus van datzelfde publiek. Forsythe en zijn dansers zijn in de stad alom aanwezig: de veelzijdige Steven Galloway begon onlangs een carrière als popzanger, Tony Rizzi presenteert tentoonstellingen en eigen performances. Ook de andere leden van het ensemble zijn met hun werk op de meest diverse plaatsen te zien of steeds weer bij kleine projecten betrokken, bvb. van studenten van de Hochschule für Gestaltung. Het Ballett Frankfurt maakt niet alleen deel uit van de hoge cultuur, is niet alleen het belangrijkste culturele

uithangbord van de stad, het is met zijn dansers ook diep in de Frankfurter scène en subculturen geworteld. De bankenmetropool hield dus met recht en reden van zijn enige artistieke werelderster en betaalde daar graag het prijskaartje voor: Forsythe genoot met zijn ensemble altijd de volle vrijheid en hij kreeg een – ook financieel – uiterst comfortabel contract. Niet zonder reden sloeg hij bijna twintig jaar lang alle aanbiedingen uit Parijs, Londen of New York af: nergens elders zou hij zo beschermd hebben kunnen experimenteren. 'Ik kan hier in alle rust werken,' verklaarde hij vaak. 'De stad Frankfurt heeft de evolutie van mijn denkwerk tot op een punt gebracht dat in de meeste wereldsteden moeilijk of zelfs onmogelijk was geweest.'

De openlijke overwegingen van politici uit culturele en financiële milieus om het contract van Forsythe in juni 2002 niet meer te verlengen, kwamen voor het grootste deel van het publiek als een verrassing, ook al was de catastrofale financiële situatie van de stad genoegzaam bekend. Via e-mail en de geruchtenmolen verspreidde het nieuws zich nog vóór de kranten het de volgende dag konden drukken. Alleen Forsythe zelf had de stilte nooit vertrouwd en steeds opnieuw herhaald, dat hij rekening hield met de mogelijkheid van zulk een scenario. Het moet inderdaad al langer aan het gisten zijn geweest, als plotseling politici uit alle partijen (behalve de Groenen) discreet, maar niettemin hoorbaar, over een mogelijk receptief balletprogramma en over heimwee naar het klassieke repertoire begonnen te praten.

Natuurlijk stond de gelddiscussie voorop. De begroting staat in Frankfurt, net zoals in de